Redactiunea, Administratiunea
și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ
Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimetŭ.

Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ
Inului Nr. 30.

Inserate mai primescŭ în Viena
R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Prețulŭ insertiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seria 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ 35)

„Gazeta“ ese în fiă-carequi

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 franci, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Brasovŭ:
a administratiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și insertiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 191.—Anulŭ LVI. Brașovŭ, Duminecă, 29 Augustŭ (10 Septemvre) 1893.

Militarismulŭ și popórele.

Brașovŭ, 28 Augustŭ v.

Dela 1866, de când bieții soldațĭ românĭ din regimentele împĕrătescĭ, carĭ se luptau pe câmpiile Boemiei în contra „Burcușului“, vĕqură curgêndŭ glónțele inimicului ca plóia din tóte părțile și se convinseră, că nu mai puteau rĕsbi cu probata lorŭ vitejiă la atacurile cu baioneta, căcĭ cădeau de-o parte și de alta ca muscele până ce s'ajungă în fața inimicului, s'a schimbatŭ cumplitŭ nu numai chipulŭ de luptă, ci s'au schimbatŭ și tóte împrejurările politice.

Acum nu hotărăsce numai hărnicia și vitejia soldatului, care mânuéză arma, ci acele oștirĭ suntŭ mai tarĭ, carĭ potŭ aduce pe câmpulŭ de bătaiă unŭ numĕrŭ mai mare de ostenĭ cu puscĭ mai bune, ce batŭ mai departe și cu carĭ poțĭ sĕ împuscĭ mai de multe-orĭ la minută.

Dela 1866 și mai alesŭ dela 1870 încóce ce vedemŭ? Statele marĭ Germania, Austro-Ungaria, Italia, Rusia și Francia se înarméză pe întrecute, care de care voiesce sĕ aibă mai multă armată și arme mai perfecționate; cheltuiescŭ de-a ruptulŭ capului și facŭ datorii mereu, ér dările se urcă pe qi ce merge, încâtŭ abia mai potŭ rĕsufla sĕrmanele popóre sub povara grelelorŭ sarcinĭ ce li le încarcă în spinare pacea înarmată de aqi.

Cele dintâiu trei state, Germania, Austro-Ungaria și Italia alcătuescŭ alianța triplă, a căreia scopŭ de frunte, qice-se, este susținerea păcii europene.

Acéstă alianță, firesce, se întemeiéză pe interesulŭ împrumutatŭ, ce'lŭ are fiă-care dintre aceste puterĭ față cu celelalte, ca sĕ fiă câtŭ mai bine pregătite militaricesce pentru casulŭ de rĕsboiu. De aicĭ urméză de sine, că tóte interesele poporațiunilorŭ acestorŭ state trebue sĕ se subordineze mai multŭ séu mai puținŭ acestui mare interesŭ militarŭ, care astfelŭ influințéză multŭ și asupra mersului desvoltării lorŭ interióre.

Vedemŭ prin urmare că sub greutatea povórei militare statele, despre care e vorba, nu mai potŭ da nĕcazurilorŭ lorŭ dinlăuntru îngrijirea deplină, de care ar' avé lipsă, ca popórele lorŭ sĕ pótă prospera. Ele îșĭ totŭ numĕră cătanele și 'șĭ încércă, îndreptéză și înmulțescŭ puscile și tunurile, ca sĕ fie totdéuna în avantagiu față cu presupușii dușmanĭ, cu carĭ s'ar puté încăiera. Astfelŭ Germania, Austro-Ungaria și Italia fiindŭ state constituționale, în dietele lorŭ nu se pune atâta greutate pe aceea, ca sĕ se facă destulŭ postulatelorŭ și nĕcazurilorŭ popórelorŭ, câtŭ mai multŭ pe aceea, ca sĕ se voteze sumele, ce se cerŭ mereu în proporțiă progresivă pentru armate.

Acésta este așanumita stare siluită, în care se află aqĭ statele militare și nicăirĭ nu se sĕmtŭ mai multŭ urmările ei rele, ca la noi în Austro-Ungaria, unde suntŭ mai multe națiunĭ și așa durerĭ și nĕcazurĭ mai multe. Dér nicĭ în Germania și în Italia nu stau lucrurile cu multe mai bine. Cei ce, în puterea constituțiilorŭ esistente, au pânea și cuțitulŭ în mână, suntŭ în mare avantagiu față cu ceilalțĭ, carĭ suntŭ în opozițiă, căcĭ din causa intereselorŭ „poziției militare“, ce trebue înainte de tóte mulțumite, guvernele suntŭ dușmane orĭ cărorŭ schimbărĭ interióre, prin carĭ s'ar puté sgudui mașineriile parlamentare, carĭ au menirea de-a vota regulatŭ și cu tótă supunerea sumele, ce li se cerŭ pentru înarmărĭ.

Cei ce au votulŭ dietalŭ în mână au prin urmare și preferință în tóte, ei suntŭ tarĭ și marĭ, numai sĕ încuviințeze creditele cerute de miniștrii de rĕsboiu. Așa suntŭ la noi Ungurii, ei votéză bugetele și așadéră numai a lorŭ cuvêntŭ are trecere la guvernulŭ centralŭ, celelepopóre, carĭ n'au cuvêntŭ în dietă, se vĕdŭ și suntŭ de faptŭ cu totulŭ negligeate.

Așa se esplică atotputernicia ungurészcă în timpulŭ de față, așa faptulŭ, că Ungurii folosindu-se cu prisosŭ de înriurința lorŭ în trebile monarchiei, caută a-șĭ ascunde nisuințele lorŭ nedrepte, față cu popórele conlocuitóre nemaghiare, sub masca unității statului și a apĕrării intereselorŭ de putere mare a monarchiei în concertulŭ europénŭ.

Opiniunea publică europénă, convingêndu-se de relele și neajunsurile din statulŭ ungarŭ și de adênca nemulțumire a popórelorŭ ei, a datŭ pe față acestŭ jocŭ falsŭ, arĕtândŭ câtŭ de primejdiosŭ este elŭ chiar pentru interesele de viéță ale monarchiei. Dér părerile pressei europene n'au putută schimba nimicŭ din starea lucrurilorŭ. Ministrulŭ de rĕsboiu totŭ la Ungurĭ trebue sĕ s'adreseze pentru trebuințele armatei. Națiunile nemaghiare n'au sĕ vorbéscă nicĭ unŭ cuvêntŭ, ci numai sĕ plătéscă cu supunere dările, ce li se impunŭ.

Așa stândŭ lucrurile sĕ nu ne mirămŭ, că, neschimbându-se nimicŭ în constelația politicei europene, situațiunea nóstră interióră în locŭ de a se ușura, încă se mai totŭ înăspresce; sĕ nu ne mirămŭ, că Ungurii se gândescŭ acum la nouĕ mĕsurĭ dușmănóse față cu naționalitățile în „interesulŭ unității statului și alŭ triplei-alianțe“, și că cutéză chiar a pretinde acuma, în ajunulŭ sosirei monarchului la manevrele din Ungaria, ca Majestatea Sa sĕ demonstreze din nou pentru ei și în contra nóstră, a națiunilorŭ nemaghiare.

Dér orĭ câtŭ vorŭ striga foile lorŭ, că numai ei suntŭ supușii lealĭ și credincioșĭ ai Majestății Sale, că națiunile nemaghiare suntŭ turburate de spiritulŭ rĕsvrĕtirei și alte de aceste, națiunile nemaghiare și în deosebĭ noi Românii vomŭ rĕmâné ce amŭ fostŭ și ce suntemŭ, tarĭ în consciința dreptății causei nóstre sfinte și neclintițĭ în lealitatea și patriotismulŭ nostru, care n'avemŭ lipsă sĕ-lŭ învĕțămŭ dela contrarii noștri, căcĭ l'amŭ doveditŭ prin seculĭ în modulŭ celŭ mai strălucitŭ.

Poporațiunea română din ținuturile, unde se vorŭ ținé manevrele va alerga în haine de sĕrbătóre înaintea Monarchului nostru, pĕtrunsă de credința și speranța, că va veni și acelŭ timpŭ, care va schimba gândulŭ împĕrățilorŭ și va face ca inima lorŭ sĕ fiă deschisă mai multŭ pentru nĕcazurile și durerile popórelorŭ nemulțămite, decâtŭ pentru fala și strălucirea rĕsboinică a împĕrățilorŭ lorŭ, căcĭ este scrisŭ în cartea vécurilorŭ, că armele se frângŭ și se ruginescŭ, dér spiritulŭ dreptății și alŭ libertății duréză și viază în vecĭ și că nu vorŭ fi nicĭ-odată atâtea baionete și tunurĭ, ca sĕ pótă zădărnicì rĕsărirea împĕrăției lui pentru popórele asuprite.

Miniștrii ungurescĭ au ținutŭ alaltăerĭ mare sfatu în Pesta și au decisŭ sĕ presenteze dietei bugetulŭ încă în 27 Septemvre n. curentŭ. „Dér“ — qice „P. Lloyd“ — „guvernulŭ nu va încungiura prilegiulŭ, ce i-se va da, de a se pronunța îndată la redeschiderea dietei *și asupra altorŭ cestiunĭ actuale importante*, décă vorŭ fi aduse înainte din orĭ și ce parte. Aceste cestiunĭ, între carĭ la loculŭ primŭ se află **mișcarea naționalitățilorŭ**, vorŭ forma probabilŭ *cele dintâiu obiecte de discusiune ale sesiunei* și se aștéptă, că aceste afacerĭ vorŭ întêmpina din partea tuturorŭ partidelorŭ dietale o unanimă aprețiare.“

CRONICA POLITICA

— 28 Augustŭ.

Cruda sentință ce-a fostŭ adusă sĕptĕmâna trecută la Clușiu în contra dlorŭ *A. C. Popoviciu* și *N. Romanŭ*, ca rĕspândi-

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Din Plaiulŭ Peleșului

de

Ioanŭ G. Babeșŭ.

Azuga, care înainte de asta cu 10—15 anĭ era apróape pustiă și necunoscută, astăqĭ e populată și destulŭ de însĕmnată din punctŭ de vedere industrialŭ și comercialŭ.

Intre numĕrósele clădirĭ și stabilimente industriale, primulŭ locŭ îlŭ ocupă fabrica de postavŭ a d-lorŭ *Rhein, Scheeser & Comp*, clădită la pólele muntelui „Sorica“.

Pe luncile Azugei se întinde unŭ satŭ nou, cu strade regulate și compuse din case frumóse și solide pentru locuința lucrătorilorŭ fabricei de postavŭ. Terenulŭ, qice d-lŭ Babeșŭ, pe care este înființatŭ acestŭ satŭ, este datŭ de M. S. Regele *Carolŭ I*, proprietarulŭ moșiei, în modŭ gratuitŭ; ér fabrica de postavŭ, care a făcutŭ cu cheltuiala sa aceste construcțiunĭ, vinde de vecĭ celorŭ ce dorescŭ a se stabili definitivŭ aicĭ, case cu curțile lorŭ, în prețulŭ costului și numai cu condițiunea de a 'i se rambursa valórea în rate pe termenŭ de 10 anĭ, fără nicĭ o dobêndă. Este unică în felulŭ sĕu sacrificiulŭ, urméză d-lŭ Babeșiu, ce se face cu stăruință din acésta parte, „ca Azuga sĕ prospereze și sĕ se „ridice cu iuțélă americană la ran-„gulŭ unui centru industrialŭ mo-„dernŭ, cu o populațiune stabilă, nu-„mĕrósă și cu dare de mână“.

In acéstă fabrică se află în permanență unŭ numĕrŭ de 400 lucrătorĭ de ambele sexe, din carĭ apróape jumĕtate suntŭ Românĭ, ér ceial'alțĭ în mare parte Sașĭ din Transilvania.

„Intrândŭ într'unŭ atelierŭ alŭ fabricei, qice d-lŭ Babeșŭ, visitatorulŭ n'are lipsă sĕ întrebe multŭ décă cutare séu cutare grupŭ de lucrătorĭ este compusŭ din Românĭ, Germanĭ, séu Ungurĭ. Căcĭ după maniera lorŭ de a lucra, se potŭ numai de câtŭ cunósce: Germanulŭ lucréză seriosŭ și tăcutŭ, Ungurulŭ înjurândŭ, și Românulŭ cântândŭ“. Nu putemŭ sĕ nu punemŭ în vederea cetitorilorŭ frumósa și clasica narațiune a autorului privitóre la arta țesutului:

Arta țesutului, spune autorulŭ, a fostŭ inventată de qeița Minerva, așa qice mitologia grecéscă. Frumósa Elena, pentru care Grecii asediaseră Troia, țesea pe rĕsboiu luptele d'imprejurulŭ Troiei; d'asemenea și Arachnia, fiica văpsitorului Idom, a fostŭ cea mai renumită țĕsătorésă din vremurile acelea. Faptŭ este, că arta țesutului ajunsese încă din vechime la o perfecțiune, pe care cu tóte mijlócele technice, ce posede lumea de astăqĭ, nu o póte întrece.

Arta țesutului o găsimŭ încă din timpurile mitologice, ca și astăqĭ, nedespărțită de arta torsului și văpsitului. De altŭ-feliu torsulŭ pare a fi prima artă cultivată de omenire. La Romanĭ, „parcele“ cu caerulŭ și fusulŭ jucau unŭ rolŭ deosebitŭ la hotărîrea sórtei copilului nou născutŭ; acéstă credință s'a transmisŭ și la noi Românii și se păstréză până în qiua de astăqĭ.

Câtŭ pentru văpsitŭ, prima colóre, despre care scriitorii au făcutŭ mențiune, este purpura inventată de Hercule Tysianulŭ, pe timpulŭ regelui Phĕnix X. Stofele colorate erau fórte căutate în vechime. Iosifŭ, primindŭ dela Iacovŭ, tatălŭ sĕu, o haină pestriță, frații lui din gelosiă îlŭ vêndură ca sclavŭ.

Pentru uscatulŭ postavului se mai practică și astăqĭ pe alocurea „rampele de uscatŭ“. Postavulŭ datŭ la piuă, se întinde la rampă și cu ocasiunea acestei operațiunĭ se face celŭ mai întinsŭ usŭ de elasticitatea lânei în paguba trăiniciei stofei.

Povestea ne spune, că postăvarii, la întinderea postavului, puneau după rampă câte-unŭ ucenicŭ cu ordinulŭ sĕ dea de veste, îndată ce va zări prin postavŭ turnulŭ bisericei; dér se întêmpla de multe-orĭ, că ucenicŭlŭ striga: „destulŭ, destulŭ, meștere, că vĕdŭ orașulŭ întregŭ!“.

Studiulŭ d-lui Babeșŭ câștigă o mare importanță prin împreguirarea, că e întemeiatŭ pe documente autentice, intercalate și citate textualŭ. D-sa, basatŭ pe aceste documente, ne arată, că meseriile, luate în modŭ profesionalŭ, s'au practicatŭ de Românĭ din timpurile cele mai vechĭ.